

Csaba László: Szerveződik a polgárság, de még nincs kész a váltásra

Hajdú Péter • 2019. október 08., 17:01

Csaba László (fotó: Béres Attila)

Az önkormányzati választásokon nem várható ellenzéki áttörés, utána viszont van esély arra, hogy a szigorodó gazdasági és uniós környezet hatására veszít népszerűségéből a jelenlegi hatalom. Ha sikerül a Fideszből kiábrándult polgárságnak hihető alternatívát nyújtani, s egységesen fellépni az ellenzéknek, akkor 2022-ben van esély a kormányváltásra. Ideje lenne, mert nyugaton mostanra egyre jobban azonosítják az országot az Orbán-rendszerrel – nyilatkozta a Magyar Hangnak Csaba László közgazdász professzor, akadémikus.

– Miként látja az önkormányzati választás esélyeit? Az esetleges nagyvárosi siker lehet a NER lebontásának első lépése?

– Egyáltalán nem számítok ellenzéki sikerre, legfeljebb néhány helyen, mert nem látom az egységet a legtöbb helyen – még itt a fővárosban sem –, az állampárttal szemben több jelölt is indul.

– Lehet ennek olyan következménye, hogy a kormány tovább szorít egyre több területen?

– Ez reális veszély, hiszen 2010 óta mindent megnyertek. Miért éreznének bármi féket is magukon? Ennek hatására az önkormányzati választásokat követően jó eséllyel átrendeződik az ellenzéki struktúra, mert csak akkor van esély egy esetleges 2022-es sikerre a jelenlegi választási rendszerben, ha egy állampárti jelölttel szemben egyetlen ellenzéki indul. Nem engedhető meg, hogy ebből az egységből bárki is kilógjon.

– Megnyerhető-e a Fideszből kiábrándult polgárság, amely jobb híján még most is a Fideszre szavaz?

– Úgy gondolom, az a tény, hogy egyre több, a hagyományos konzervatív gondolkodást képviselő csoportosulás – V21, Felelős Értelmiség, Eötvös Csoport, Mindenki Magyarországa Mozgalom – jelent meg a magyar társadalom életében, arra utal, hogy van igény az effajta értékeket képviselő tömörülésekre. Mi, a Felelős Értelmiség csoportosulásban úgy gondoljuk, egyfajta ernyőszervezetként létezőnk, amelynek célja e gondolkodás erősítése. Az eszmecsere már megindult, s minden bizonnyal lesznek olyanok is, akik úgy érzik, ez nem elég, a tettek mezejére kell lépni, s akkor van esély a Fideszben csalódottak megnyerésére.

– Elképzelhetők-e, láthatók-e olyan külpolitikai, gazdasági változások, amelyek segíthetik, vagy ellenkezőleg, nehezítik a kormányváltást?

– Azt nem lehet tagadni, hogy az elmúlt hat évben korábban soha nem látott kedvező környezetben működhetett a magyar állam. Olcsó pénz, bővülő piacok, befektetések a gazdasági oldalon, megengedő uniós és amerikai vezetés, amely nagyvonalúan eltekintett attól, hogy Magyarország eleget tegyen kötelezettségeinek. Az biztos, hogy a helyzet minden tekintetben szigorodni fog. Vagyis egyre nő a változások iránti belső igény, egységesebb lehet az ellenzék. Ehhez társul a külső feltételek romlása – az európai recesszió, az uniós források elapadása vagy jelentős csökkenése –, ami lassítja a gazdaságot, ez pedig elégedetlenséget szülhet, s így a korábbiaknál nagyobb lehetőség nyílik a változásokra.

A hétköznapokban már ma sem tapasztalható az a felhőtlen jólét, amelyet a kormánypropaganda sugall, az emberek egyre több helyen és egyre erőteljesebben morgolódnak. Vagyis a változó külső és belső körülmények együttesen megnyithatják az utat a változások előtt. Erre utal a kormánypárton belüli ellentétek kiéleződése is, például a Varga Mihály és Matolcsy György közötti éles vita a magyar gazdaság jövőjéről. A magyarokkal szembeni türelem elfogyását mutatja, hogy Trócsányi László uniós biztos jelölt is elbukott Brüsszelben. A hatalmat képviselő személyek sem erősítik a Fidesz legyőzhetetlenségének mítoszát: jelenlegi alelnökeket nem tartom nagyobbra, mint az egykori központi,

illetve politikai bizottsági tagokat, akikre öt év múlva már senki nem emlékezett. Azaz a szellemi, anyagi, külső, belső tényezők változása a hatalom eróziójához vezethet. Általában, amikor úgy tűnik, hogy most már valóban legyőzhetetlen a hatalom, akkor szokott kiesni a falból az első téglá.

– Mi lehet a kormány válasza az uniós támogatások esetleges jogállamisághoz kötésére? Mi lesz a 7. cikkelyvel kapcsolatos eljárás vége?

– Az eljárást végigvizsik, de nem lesz eredménye, mert a lengyelek, és most már a csehek is érintettek, s megmentik egymást ezek az államok. Ez azonban nem jelenti azt, hogy továbbra is szabadon garázdálkodhatnak az uniós pénzekkel a tagállamok. A jogállamisággal kapcsolatos előterjesztés gyakorlatilag már a döntési fázisban van az Európai Bizottságban, s nem tudom elképzelni, hogy ott ne kapna többséget. Megjegyzem, a bizottságban többségi döntés van, tehát néhány állam nem vétőzhat meg egy határozatot, ahogy az Európai Tanácsban megteheti. A változtatás lényege, hogy amennyiben a bizottság gondokat lát a jogállamisággal, akkor megtiltja a pénzek utalását. Ezt persze megtámadhatja az adott tagállam, de a bírósági eljárás végéig – ami akár négy-öt évig is eltarthat – nem lát egyetlen fillért sem. Felhívnom a figyelmet, hogy a megszületett jogszabályokat az unióban a tisztviselők tartatják be a tagállamokkal, s ők csak a szabályokhoz fognak ragaszkodni. Az pedig tény, hogy mostanra egyre gyanakvóbb szemmel tekintenek hazánkra, ezért kifejezetten figyelni fognak Magyarország esetében a szabályok szigorú betartására. Vagyis nem lesz lehetőség arra, hogy a kormányközeli oligarchák kezébe jusson az uniós pénz. A számunkra fontos területfejlesztésre és a mezőgazdaságra szánt összeg egyébként is kevesebb lesz, és szigorúbb feltételek mellett lehet majd hozzájutni.

– A felzárkóztatásra kapott uniós pénz elfolyt, szinte alig van eredmény. Van ma még esély arra, hogy felemeljük a leszakadó keleti és déli régiókat?

– Remény mindig van, különösen, ha komolyan vesszük az Európai Unió területfejlesztési elveit. Ezekben világosan le van fektetve, hogyan lehet a piaci és a felzárkóztatási szempontokat összehangolni, mit kell az államnak csinálni és mit a vállalkozásokra bízni. Az EU ugyanis nem vállalat, hanem közhatalom, amelynek határozott feladatai vannak. A gyakorlat nálunk nem ebbe az irányba ment. Így azok a régiók jártak jól, kaptak sokat a felzárkóztatási pénzből, amelyek amúgy is jól álltak. Ez hiba volt. A magyar gyakorlattal szemben a közhatalom feladata azt tenni, amit a piac nem tud. S mindez nem csupán magyar sajátosság. Az unió elemzése rámutat, az országok ugyan közeledtek egymáshoz, de a régiók nem, vagyis kudarc az uniós felzárkóztatási politika. Ezért csökkentik a felzárkóztatásra szánt összeget a jövőben, s határvédelemre, környezetvédelemre, a jogállamiság erősítésére fordítják.

Összefoglalva elmondható, hogy Magyarországon a kormánynak kevesebbet kellene foglalkozni a versenyszférával, s erőforrásait a területfejlesztésre fordítani, ahol 10-15 év a lépték, s ahol magától nem javul a helyzet. Aki járja a vidéket, az látja, milyen mértékben romlottak le egyes régiók. Sok olyan faluban jártam, ahol már kocsma sincs. Az pedig a vég. A felzárkózáshoz sokat kellene költeni az egészségügyre, az oktatásra, vagyis azokra a területekre, ahol a piac nincs jelen.

– Szavakban ma már a versenyképesség növelése a kormány célja, de konkrét lépések nem látszanak. Lát arra esélyt, hogy ebben a tekintetben javuljon az ország teljesítménye?

– A kormányzati dokumentumok megállnak ott, hogy mit kellene tenni. Ezek nem operatív programok. Az például, hogy javítani kell az oktatáson, az egészségügyön, magában nem elég, ha a kormány nem akar többet fordítani ezekre a területekre. Márpedig tény, hogy az egészségügyre például nagyon keveset költenek. Tudomásul kell venni, hogy az egészségügy nagyon drága. Az apparátus sem kapott feladatot arra, hogy az általánosságokon túl konkrét terveket készítsen. Arra sem látok szándékot, hogy az állami újraelosztás mértékét csökkentsék. Mindez együtt azt jelenti, hogy nincsenek meg a versenyképesség alapvető feltételei sem. Nincsenek kiművelt emberfők, nincs átlátható szabályozás, nincs jogbiztonság, nincs vállalati innováció, nincsenek alacsony közterhek, nem csökken az állami elvonás mértéke, csak szerkezete. Így pedig csak álom a versenyképesség javítása.

– Lassan mindenben – bérek, életminőség, versenyképesség – lemaradunk a többi visegrádi országtól, de a régió többi országa is nagyon közelít hozzánk. Mivel magyarázható ez?

– A magyar lemaradás már 2010 előtt megkezdődött, elmaradtak a reformok, pedig 2006-ig az éves átlagos növekedés 4,5 százalék volt, tehát a lehetőség adott lett volna. 2010 után pedig ötletszerűen működött a rendszer, elsődleges célja a rövid távú politikai siker volt. Ezért eltávolodtunk a versenyképességhez szükséges szempontoktól. Azaz csökkent a felsőoktatásra, a kutatás-fejlesztésre fordított kiadás, magas szinten maradtak a közterhek és azok átláthatatlanok voltak, romlott a kormányzat és az üzleti szféra közötti bizalmi viszony. Kiemeltek cégeket, s azok kaptak pénzt a versenyképesség megkövetelése nélkül. Ezért álom Matolcsy elmélete, hogy újabb magyar aranykor következik. A puszta adatok – hogy a szlovákok, lengyelek, észtek, lettek, litvánok elhagytak, a románok pedig belátható közelségünkbe kerültek – nem azt mutatják, hogy nagy rend van az országban és valós a növekedés. Vagyis összességében az eddigi “eredmények” nem alapozzák meg a jövőbeni fejlődést.

– Látja-e annak lehetőségét, hogy az oligarchák befektetési alapokba, részvénytársaságokba eldugott vagyonát vissza lehessen szerezni egy esetleges kormányváltást követően?

– Vita folyik arról, hogy megvalósítható-e ez. Az egyik álláspont, a jogi érvelés szerint ez megvalósítható. Én közgazdászként úgy vélem, erre legfeljebb forradalmi esetben, forradalmi módszerekkel nyílhatna lehetőség. Az uniós joghoz igazodva legfeljebb valamiféle kárpótlási törvényt lehetne alkotni, de ennek igen erős korlátai lennének, például a visszamenőleges törvényalkotás tilalma. Az esetek többségében pedig az életben lévő jogszabályoknak megfeleltek az egyébként gyanús ügyletek, így alig van esély a vagyon visszaszerzésére. Legfeljebb abban az esetben lehet visszaszerezni bármilyen vagyontárgyat, ha érvényben lévő törvényeket is megsértettek, s azt bizonyítani is lehet.

– **Soha nem látott mélységekbe került a forint árfolyama. Minek köszönhető ez: a piaci folyamatoknak, vagy része van ebben a jegybanknak, esetleg a kormánynak?**

– A forint mélyrepülése a gyengülő versenyképességnek és az elégtelen termelékenységnek a következménye. Vannak persze versenyképes szigetek, a külföldi tulajdonú nagyvállalatok, de összességében gyenge a magyar termelékenység, hiszen 750 ezer emberrel több dolgozik most, mint 10 évvel ezelőtt, mégis ugyanannyi az előállított termék. Bizonytalanok a jövővel kapcsolatos várakozások, a magánszektor nem fejleszt, legfeljebb újabb lakásokat vesz a fölös pénzből. A Magyar Nemzeti Bank ugyan konkrétan nem tesz a forint gyengítése érdekében semmit, legfeljebb rájátszik, amikor a forintgyengülés idején mondja, hogy a jegybanknak nincs árfolyamcélja. Nem okozza, de nem is akadályozza a forint gyengülést.

Összefoglalva, a forint krónikus gyengülése dinamikus növekedés és rendszeres fizetési többlet mellett nem jó jel. Azt mutatja, valami nincs rendben a magyar gazdasággal. Olyan ez, mint amikor valakinek 37,5 fok a testhőmérséklete. Ez ugyan nem halálos, de azért valami bajt jelez, amit ki kell vizsgálni. Különösen egy olyan kicsi, nyitott gazdasággal rendelkező országban kellene foglalkozni ezzel a kérdéssel, ahol az export és az import egyenként is annyi, mint a bruttó hazai termék (GDP).

– **Őn sokfelé jár a világban. Külföldön az Orbán-rendszerrel azonosítják az országot, vagy sem?**

– Hat-hét éve változóban van a korábbi vélemény. Egyre többen azonosítják az országot Orbán Viktor rendszerével. Az a vélemény, ha ekkora többséggel megválasztják Orbánékat, akkor az biztos jó nekik. Összefoglalva, nagyon rossz a megítélésünk. Olyanok is rossz véleménnyel vannak rólunk, akik korábban mindig kiálltak a magyarok mellett, bármilyen rendszer vagy kormány volt is hatalmon.

– **Az uniós választások előtt úgy tűnt, sikerül megnyugtató megoldást találni a CEU ügyében a Münchener Műszaki Egyetem (TUM) bevonásával. Hogyan áll most az ügy?**

– Ezt a megoldást az Európai Unió elnöki címére pályázó Manfred Weber javasolta, s egy ideig úgy tűnt, a magyar kormány is elfogadja a megoldást. Eszerint az egyetem három professzor munkáját finanszírozza, s így a budapesti képzést követően is amerikai diplomához juthatnak a CEU hallgatói. A német egyetem azonban kikötötte, a megoldás akkor lép életbe, ha a magyar kormány garantálja, hogy a Budapesten végzett hallgatók amerikai diplomát kapnak. Miután Weber urat nem választották meg az unió elnökének, a magyar kormány nem tartja magát a vele kötött egyezséghez. Jelenleg tehát az a helyzet, hogy az oktatás egy része Budapesten, a másik része Bécsben zajlik. A 350 ezer példányos könyvtár Budapesten marad, számos rendezvényt szervezünk itt, tehát továbbra is hangsúlyosan jelen leszünk az ország életében. Ezzel együtt továbbra is csak Bécsben állíthatunk ki amerikai diplomát, mert a magyar szabályozás annak budapesti kiadását lehetetlenné teszi. A mi hallgatóink magyar, osztrák vagy német diplomáért nem jönnek ide, ők azért választják a CEU-t, mert ott minőségi oktatás zajlik, s amerikai diplomát kapnak a tanulmányaik végén. Így volt ez Kovács Zoltán kormányzó esetében is, akinek volt már egy debreceni PhD-je, de neki amerikai kellett, ezért tanult nálunk és kapott amerikai doktori oklevelet.